

ВІДГУК

офіційного опонента доктора психологічних наук, професора
Помиткіна Едуарда Олександровича
на дисертацію Георгадзе Тетяни Олександрівни
«Організаційно-педагогічні умови формування сімейних цінностей в учнів
основної школи», подану на здобуття
ступеня доктора філософії за спеціальністю
011 Освітні, педагогічні науки

Детальний аналіз дисертації Георгадзе Т.О. «Організаційно-педагогічні умови формування сімейних цінностей в учнів основної школи», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка зі спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, дозволяє сформулювати висновки щодо актуальності, наукової новизни отриманих результатів, ступеня обґрунтованості основних наукових положень, рекомендацій, вірогідності та практичного значення проведеного дослідження.

Актуальність теми дисертаційної роботи

Виклики першої чверті ХХІ століття стали для міжнародної спільноти справжнім випробуванням на людяність, здатність до об'єднання та спільних ефективних дій. Формування цих здатностей бере початок у сім'ї, де діти навчаються першим урокам гуманізму по відношенню до старших, рівних і молодших. Саме в сім'ї дитина оволодіває першими навичками об'єднання та взаємодії. Парадоксально, але в епоху штучного інтелекту, здатного до самовдосконалення, безконтрольного розвитку роботів, які вже освоюють функції саморозмноження на 3D принтерах, саме сім'я потребує захисту. Дитина, як і раніше, хоче мати тата і маму, як і раніше потребує живого тепла та уваги. Модель традиційної сім'ї залишилась незмінною: люблячий чоловік, мудра дружина, які народжують та виховують щасливих дітей. Лише любов батьків здатна забезпечити всю повноту передачі дітям у спадок справжніх «родинних скарбів» – життєвої мудрості поколінь, традицій, сімейних духовних цінностей.

Аналіз наукових праць засвідчує, що питання пошуку ефективних напрямів удосконалення системи сімейного виховання учнів основної школи та формування сімейних цінностей у закладах загальної середньої освіти в сучасних умовах світових викликів є малодослідженим та залишається актуальним. Розвиток любові у родині та процес формування сімейних цінностей є безпосередньою справою громадян нашої держави.

Водночас сучасна практика свідчить, що з одного боку, значна частина вчителів намагається обмежитися навчанням дітей, а з іншого боку, – спостерігається активізація пошуків нових форм і методів виховної роботи з учнями, визначаються напрями оновлення змісту виховних методик та технологій виховання. Один з таких напрямів, що має пріоритетну

значущість в умовах сьогодення, але не набув належного теоретичного і практичного опрацювання, пов'язаний із формуванням сімейних цінностей в учнів основної школи.

З огляду на зазначене, дисертація Георгадзе Т.О., спрямована на пошук нових організаційно-педагогічних умов формування сімейних цінностей в учнів основної школи, є актуальним дослідженням.

Наукова новизна отриманих результатів

Наукову новизну викладено аргументовано. Дисертанткою *вперше* теоретично обґрунтовано й експериментально досліджено організаційно-педагогічні умови формування сімейних цінностей в учнів основної школи; *уточнено* сутність поняття «процес формування сімейних цінностей в учнів основної школи», розкрито його зміст і структуру; *схарактеризовано* рівні, критерії, показники сформованості сімейних цінностей; *подальшого розвитку* набула теорія виховання цінностей в учнів закладів загальної середньої освіти.

Елементи наукової новизни сформульовано коректно, їх кількість і кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, обґрунтовані належним чином, що відповідає вимогам до досліджень, поданих на здобуття ступеня доктора філософії. Зазначене досягається завдяки використанню потужного методологічного апарату, ґрунтовного аналізу літературних джерел, застосуванню методів науково-педагогічного дослідження (теоретичний, емпіричний, педагогічного експерименту, методів математичної статистики).

Аналіз рукопису дисертації та наукових публікацій дає підстави констатувати дотримання здобувачем академічної доброчесності, відсутність у роботі академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації. Використані ідеї, результати, цитати супроводжуються належними посиланнями на джерела. У вступі зазначено особистий внесок автора у публікації, зробленої у співавторстві з науковим керівником. Зазначене відповідає вимогам п. 12 «Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії».

Оцінка змісту та завершеності дисертації

Основний зміст дисертації відображено у трьох розділах.

У першому розділі було проаналізовано теоретичні джерела, словникову літературу з питань формування сімейних цінностей особистості, визначено основні поняття, що пов'язані із даним процесом у філософській, психологічній та педагогічній літературі. Проаналізовано наукові дослідження, які стали основою для визначення методологічних підходів до

формування сімейних цінностей в учнів основної школи (аксіологічний, системний, діяльнісний підходи).

У розділі обґрунтовано зміст і структуру формування сімейних цінностей в учнів основної школи. Враховано, що формування сімейних цінностей учнів є процесом, що відбувається у площинах, серед яких: інституційна, позаінституційна, оказальна.

Георгадзе Т.О. докладно розкрила сутність і структуру процесу формування сімейних цінностей в учнів основної школи, виділила чотири основні компоненти: цільовий, змістовий, організаційний, діагностично-результативний.

У другому розділі, враховуючи дослідження щодо розробки критеріальної бази, дисертанткою було визначено критерії й відповідні ним показники: когнітивно-мотиваційний, ціннісно-емоційний і діяльнісний. За даними критеріями і показниками було схарактеризовано рівні сформованості сімейних цінностей в учнів основної школи: високий, середній, низький.

Третій розділ присвячено експериментальній перевірці ефективності розробленої дисертанткою авторської програми «Вчимося бути сім'єю». Аналіз отриманих результатів експерименту засвідчив про позитивні зміни у процесі формування сімейних цінностей учнів, які працювали в експериментальній групі. Це підтверджує ефективність теоретично обґрунтованих і експериментально перевірених умов у підвищенні рівня сформованості сімейних цінностей в учнів основної школи. Узагальнення отриманих даних підтвердило ефективність змісту, форм і методів виховання в учнів основної школи.

Робота містить ґрунтовні висновки до кожного розділу і завершується розгорнутими загальними висновками.

Виходячи з аналізу рукопису, робимо висновок, що авторкою досягнуто мету дослідження, дисертація є завершеною кваліфікаційною працею та відповідає чинним вимогам до дисертацій, поданих на здобуття ступеня доктора філософії.

Значення отриманих результатів для науки і практики та рекомендації щодо їх використання

Дисертаційна робота містить нові, раніше не захищені наукові положення. Результати дослідження впроваджено в освітній процес закладів загальної середньої освіти: Мелітопольської загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів № 22 Мелітопольської міської ради Запорізької області, Комунального закладу «Харківська гімназія №169» Харківської міської ради Харківської області, Вишгородської спеціалізованої школи «СУЗІР'Я» Вишгородської міської ради Київської області, Комунального закладу «Навчально-виховний комплекс №2 (середня школа І–ІІІ ступенів – дошкільний навчальний заклад) міста Покров Дніпропетровської області.

Практичне значення мають розроблені авторкою організаційно-педагогічні умови формування сімейних цінностей в учнів основної школи у

зкладах загальної середньої освіти; авторська програма «Вчимося бути сім'єю» для учнів основної школи.

Матеріали дослідження можуть бути використані батьками, вчителями закладів загальної середньої освіти, педагогами-організаторами, психологами, соціальними педагогами, керівниками гуртків, факультативів, творчих об'єднань.

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових виданнях.

Результати дослідження апробовано в доповідях на вітчизняних і міжнародних науково-практичних конференціях, висвітлено в 15 наукових працях, з яких 14 підготовлено одноосібно. Основні наукові результати дисертації містять: 5 статей – у провідних наукових фахових виданнях України, 1 стаття англійською мовою – в закордонному періодичному журналі в Австрії, 9 – у матеріалах і тезах науково-практичних конференцій України, Польщі.

Представлені наукові публікації авторки можуть бути зараховані за темою дисертації. Отже, повнота висвітлення наукових результатів відповідає вимогам п. 11 «Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії».

Дискусійні положення та зауваження

Оцінюючи зміст і структуру дисертаційного дослідження Георгадзе Тетяни Олександрівни загалом позитивно, вважаємо доцільним звернути увагу на окремі недоліки, а саме:

1. Досліджуючи у дисертації стан і проблему формування сімейних цінностей в учнів основної школи, було б доцільно більш широко залучити матеріали щодо зарубіжного досвіду формування сімейних цінностей.

2. Під час розгляду сутності процесу формування сімейних цінностей учнів основної школи, слід додати посилання на сучасні дослідження даної проблеми.

3. У параграфі 2.2. дисертантка аналізує сучасний стан сформованості сімейних цінностей в учнів основної школи. В цьому параграфі варто було б більше уваги приділити опису системи взаємодії вчителя та педагогічного колективу із батьками учнів, або особами, які їх замінюють.

4. Було б доречним простежити різницю у сформованості сімейних цінностей у молодших і старших підлітків загальних закладів середньої освіти, встановити спільні риси та розбіжності у цьому процесі.

Зазначені недоліки, рекомендації не впливають на наукову вагомість і практичну значущість проведеного дослідження.

Загальний висновок

Аналіз наданого рукопису та опублікованих праць дає підстави для висновку, що дисертація Георгадзе Т.О. «Організаційно-педагогічні умови

формування сімейних цінностей в учнів основної школи», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, яка має вагоме теоретичне і практичне значення та заслуговує на позитивну оцінку.

Дисертаційна робота відповідає пп. 9-18 «Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167, в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 9 червня 2021 р. № 608) та вимогами наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. (зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 03 лютого 2017 р. за № 155/30021), а її авторка Георгадзе Тетяна Олександрівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент

доктор психологічних наук, професор,
провідний науковий співробітник
відділу психології праці Інституту
педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна НАПН України

[Handwritten signature]
Е.О. Помиткін

